

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az euro és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

(COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD))

(2013/C 271/07)

Főelőadó: **Edouard DE LAMAZE**

2013. február 20-án a Tanács és 2013. március 12-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD).

Az EGSZB Elnöksége 2013. március 19-én megbízta a „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2013. május 22–23-án tartott 490. plenáris ülésén (a május 23-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Edouard DE LAMAZE személyében, továbbá 130 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB nem ért egyet az Európai Bizottságnak a szóban forgó javaslat alátámasztására felhozott érveivel. Mivel nincsenek olyan tudományos adatok, amelyek alátámasztanák azt a kijelentést, hogy a pénzhamisításra vonatkozó szankciók eltérő volta ösztönözné a hamisítók részéről az úgynevezett „forum shopping” jelenséget (a legkedvezőbb igazságszolgáltatási fórum kiválasztását), az EGSZB úgy látja, hogy nem feltétlenül indokolt a 2000-es kerethatározat olyan irányban történő átdolgozása, hogy rögzítésre kerüljön egy EU-n belül alkalmazandó minimális büntetési küszöb, amelynek a várható elrettentő hatása véleménye szerint vitatható.

1.2 Az EGSZB megjegyzi, hogy az irányelvjavaslat a minimumelőírások örvén valójában a hamisítás elleni küzdelmet szolgáló büntető intézkedések egész sorát vezeti be, ami, úgy tűnik, túlmegy azon, amit az EU működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 83. cikkének (1) bekezdése lehetővé tesz, különösen mivel a javaslat a joghatóságot és az eljárást egyaránt érinti.

1.3 Amellett, hogy felmerül a kérdés, valóban szükség van-e egy ilyen represszív jellegű megközelítésre, amely már jellegénél fogva is az alapvető szabadságjogok korlátozásával fenyeget, az is kétséges, hogy a javaslat egyáltalán hatékony lesz-e, mivel a minimális büntetési tétel meghatározása ellenére a büntetés gyakorlati értelmezése az egyes tagállamok jogi hagyományaitól függően és a bírók mérlegelési jogköre alapján országonként más és más lesz.

1.4 Általában véve az EGSZB helyteleníti, hogy az irányelvjavaslat – holott az EUMSZ 82. cikkének (2) bekezdése előírja – nem veszi kellőképpen figyelembe a különféle jogi hagyományok és rendszerek közötti különbségeket, mindenekelőtt a

benne foglalt rendelkezéseknek az egyének jogaira és szabadságaira gyakorolt hatása tekintetében.

1.5 Az EGSZB mint az európai civil társadalom képviselője felhívja a figyelmet arra, hogy az elkövetők lehetnek olyan, alapvetően jóhiszemű állampolgárok is, akik éppen a tudtukon kívül kapott hamis pénztől kénytelenek megszabadulni. Rámutatva annak veszélyére, hogy így aránytalan szankciókkal sújtának olyan embereket, akik áldozatból váltak akaratlanul „bűnözőkké”, az EGSZB úgy véli, hogy a cselekvés mögötti szándékot kiemelten figyelembe kell venni, ami az irányelvjavaslat preambulumbekendéseiben nem kap kellő hangsúlyt.

1.6 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az eljárás kapcsán az irányelvjavaslat a nyomozó szervek által alkalmazott eszközök tekintetében nem irányoz elő a cselekmény súlyosságának megfelelő – a szankciók lépcsőzetes kialakításához hasonló – fokozatosságot. Az EGSZB ezért szükségesnek tartja annak rögzítését az irányelvjavaslatban, hogy a szervezett bűnözés esetében alkalmazott nyomozati eszközöket kizárólag a legsúlyosabb bűncselekmények esetére kell fenntartani.

2. A javaslat tartalma

2.1 Az irányelvjavaslat szélesíti az eurót és más valutákat érintő pénzhamisítás megakadályozására alkalmazott büntetőjogi eszközök jelenlegi keretét. A jelen javaslat, amely az EU területére vonatkozóan kiegészíti az 1929-es Genfi Egyezmény rendelkezéseit – megkövetelve, hogy a tagállamok az Egyezmény aláíró felei legyenek –, a 2001/888/IB tanácsi kerethatározattal módosított 2000/383/IB tanácsi kerethatározatot váltja fel, néhány fontos rendelkezéssel kibővítve azt.

2.2 Célja többek közt a küzdelem a „forum shopping” jelensége ellen – a hatásvizsgálatok szerint a bünszövetkezetek ezt a stratégiát alkalmazzák a legenyhébb jogszabályok felkutatására. A javaslat ennek érdekében – az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése alapján – rögzíti, hogy hamis pénz előállítása és terjesztése esetén (10 000 eurós összegtől) a közös minimális büntetési tétel legalább hat havi szabadságvesztés. Ezzel párhuzamosan a gyártás esetén kiszabható legfeljebb nyolc éves szabadságvesztés-büntetés ezentúl a terjesztésre is kiterjed (5 000 eurós összegtől).

2.3 A saját javukra elkövetett bűncselekményekért jogi személyek is felelősségre vonhatók lesznek. A szankciók ebben az esetben az állami kedvezményekből vagy támogatásokból való kizárástól egészen a felszámolásig terjedhetnek.

2.4 A javaslat az eljárásjog szempontjából is szigorít a jelenlegi kereten. A nyomozó és bűnüldöző szolgálatok igénybe vehetnek olyan nyomozati eszközöket, amelyeket a szervezett bűnözés elleni küzdelemben vagy más súlyos bűnügyekben alkalmaznak. Az igazságszolgáltatási hatóságoknak emellett az eljárás folyamán mintákat kell majd küldeniük a lefoglalt hamis pénzből technikai elemzésre, segítve a forgalomban lévő hamisítványok felismerését.

2.5 Végül a javaslat szerint az euróövezethez tartozó tagállamok mindegyikének egyetemes joghatóságot kell gyakorolnia az EU területén kívül elkövetett, az eurót érintő bűncselekmények tekintetében, amennyiben az elkövető az illető állam területén tartózkodik, vagy ott a bűncselekménnyel kapcsolatos euróhamisítványokat észlelnék.

3. Általános észrevételek

3.1 Az EGSZB elismeri, hogy az euró hamisítása – amelyet egyre bonyolultabb és kifinomultabb eszközökkel követnek el – aggasztó jelenség, amely ellen hatékonyan kell küzdenünk, ugyanakkor azonban komoly aggályait fejezi ki a jelen kezdeményezésnek mind a tartalma, mind pedig az alapvető megközelítése miatt.

3.2 Rámutat, hogy a hatásvizsgálatból az tűnik ki, hogy nem áll rendelkezésre elegendő tudományos adat, ezért a „forum shopping”-gal való érvelést, amelyre az Európai Bizottság irányelvjavaslatát alapozza, nem érzi túl meggyőzőnek. Véleménye szerint nem biztos, hogy a bűnüldözés szigorúsága terén az EU-n belül megfigyelhető különbségek bármilyen módon magyarázatul szolgálnának a hamisítások szaporodására, és az sem, hogy az elkövetőket cselekvésük helyszínének megválasztásakor elsősorban az egyes országokban érvényes büntetőjogi feltételek vezérelnék. A hamisítványok helymegválasztásának magyarázataként más – materiális vagy logisztikai – tényezőket kell tekintetbe venni.

3.3 Ráadásul mivel nincs olyan, precíz elemzés, amely alátámasztaná azt az állítást, hogy a bűnüldözés terén meglévő Unión belüli különbségek akadályoznák a bűnüldözési és igazságügyi együttműködést és rontanák a harmadik országokban folyó hamisítás elleni harc eredményességét, az EGSZB számára kérdéses, hogy a tárgyalt irányelvjavaslat benyújtásának tulajdonképpen mi az indoka.

3.4 Az EGSZB emellett hangsúlyozni szeretné, hogy a fenti érvekre alapozott rendelkezések egy különösen nehézkes bűnüldözési rendszer kialakításához vezetnek. Az irányelvjavaslat a hamisítással összefüggő valamennyi büntetőjogi tényállás és az ezekhez tartozó minimális – illetve a terjesztés esetében emellett a maximális – büntetési tételek meghatározásán felül még joghatósági és eljárási kérdéseket is érint.

3.5 Az EGSZB mindenekelőtt ezeknek az utóbbi, a joghatósággal és az eljárással kapcsolatos rendelkezéseknek a beépítését kérdőjelezi meg. Ezek túlmennek azon, ami az indokolásban szerepel, továbbá azon is, amit az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése lehetővé tesz („szabályozási minimumokat állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan”). Ez annál is kérdésesebb, mivel ezek a rendelkezések, amelyek rendkívüli intézkedések alkalmazását teszik lehetővé, nagymértékben represszív jellegűek, hiszen az euróhoz kapcsolódó hamisítási cselekmények esetében az általános megoldásokat természetesen felülíró egyetemes joghatóság létrehozásához és a szervezett bűnözés esetében alkalmazott nyomozati eszközök bevetéséhez vezetnek.

3.6 Az EGSZB az utóbbit látja a legproblematikusabbnak, mivel a szervezett bűnözés esetében alkalmazott nyomozati eszközök bevetése tekintetében nem történik különbségtétel a javaslatban definiált egyes bűncselekmények súlyossága szerint. Az EGSZB véleménye szerint egy ilyen rendelkezés adott esetben súlyosan sértheti az arányosság elvét és az alapjogokat⁽¹⁾.

3.7 Az esetleges túlzások elkerülése érdekében az EGSZB emlékeztetni szeretné az európai jogalkotókat arra, hogy a tagállamok összességére tekintettel kell lenni, és e tagállamok rövidebb vagy hosszabb múltra visszatekintő demokratikus hagyományait, illetve az egyéni szabadságjogok iránti érzékenységüket is figyelembe kell venni.

3.8 Általánosabb megközelítésben az EGSZB emlékeztet arra, hogy egy európai bűnüldözési térség kialakításához egyúttal meg kell erősíteni a védelemhez való jogokat, mindenekelőtt az Eurojust és az Europol keretében, mert csak így lehet eleget tenni az alapjogok tiszteltben tartására vonatkozó, a szerződésben rögzített kívánalomnak (EUMSZ 67. cikk (1) bekezdés és 83. cikk (3) bekezdés).

⁽¹⁾ Ez volt a helyzet az európai elfogatóparanccsal is (lásd: D. Rebut: Droit pénal international [Nemzetközi büntetőjog], 2012, 516. sz., 311. o.).

3.9 Az EGSZB mint az európai civil társadalom képviselője felhívja a figyelmet arra, hogy az elkövetők lehetnek olyan, alapvetően jóhiszemű állampolgárok is, akik kénytelenek a tudtukon kívül kapott hamis pénztől megszabadulni. Mivel így aránytalan szankciók fenyegetnek olyan embereket, akik áldozatból váltak akaratlanul „bűnözőkké”, az EGSZB úgy véli, hogy a cselekvés mögötti szándékot kiemelten figyelembe kell venni, ami az irányelvjavaslat preambulumbekkezdéseiben nem kap kellő hangsúlyt.

3.10 Az EGSZB elismeri, hogy a javaslatban előírányzott szankcióknak a lefoglalt összeg függvényében fokozatosan szigorodó skálája (lásd különösen az 5. cikk (2) bekezdését) részben lehetővé teszi az ilyen esetek figyelembe vételét. Véleménye szerint azonban az irányelvjavaslat továbbra sem zárja ki az egyéni szabadságjogok jelentős csorbulásának kockázatát. Úgy tűnik, a javaslat nem veszi figyelembe az Unión belüli jogi hagyományok és rendszerek különbözőségét és mindenekelőtt azoknak a kihallgatási mechanizmusoknak a sajátosságait, amelyek keretében a vádlottat a rendőrség – akár csekély súlyú cselekmények esetén is – hosszabb időn át fogva tarthatja a bírósági eljárást megelőzően.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Ami azt a rendelkezést illeti, amely hat havi szabadságvesztést határoz meg minimális büntetésként (a javaslat

5. cikkének (4) bekezdése), s így a javaslatnak a „forum shoppinggal” kapcsolatos érvre reagáló legfontosabb intézkedése, az EGSZB kételkedik ennek hasznosságában, mivel egy irányelv – amely funkciójából eredően a jogalkotóhoz, nem pedig a bírákhoz szól – nem képes biztosítani, hogy ezt a büntetést valóban ki is szabják. Ehhez kapcsolódóan az EGSZB elégedetten állapítja meg, hogy az indokolás utal arra, hogy a büntetéseket egyedileg kell megállapítani – ezt az elvet az Európai Unió Bírósága is rögzítette –, és hogy a bírának teljes mérlegelési szabadságot kell biztosítani.

4.2 Az EGSZB szeretné továbbá megjegyezni, hogy minimális büntetési tételek meghatározása – még ha nem kötelező jellegűek is – ellentétes egyes tagállamok jogi hagyományával, amelyek nem írnak elő ilyen minimális szankciókat, kivéve ha elrendelésük kötelező.

4.3 A javaslat 9. cikkét a következőképpen kellene módosítani: „A 3. és 4. cikkben említett legsúlyosabb hamisítási bűncselekmények vonatkozásában a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a szervezett bűnözés vagy egyéb súlyos bűncselekmények eseteiben alkalmazottakhoz hasonló, hatékony nyomozati eszközök álljanak a nyomozásért vagy büntetőeljárásért felelős személyek, egységek vagy szolgálatok rendelkezésére.”

Kelt Brüsszelben, 2013. május 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Henri MALOSSE
